

Marqus Meremans, Els Buffel en Nathalie Van Leuven

Bovenlokaal : kansen voor wie ze weet te vinden

DE GESPREKSPARTNERS

/ MARIUS MEREMANS

Vlaams parlementslid voor N-VA, ondervoorzitter van de commissie Cultuur en schepen in Dendermonde

/ ELS BUFFEL

projectcoördinator van Atelier in Beeld bij Kunstwerkt, het aanspreekpunt voor iedereen die beeldende kunst maakt in Vlaanderen en Brussel

/ NATHALIE VAN LEUVEN

directeur van Avansa Mid- en Zuidwest

Vlaanderen heeft een duidelijk idee van hoe gemeenten hun onderlinge samenwerking, in vijftien strak afgebakende regio's, moeten vormgeven. Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en bovenlokale cultuurwerking moeten in dat nieuwe verband een plek vinden. Top of flop voor het sociaal-cultureel volwassenenwerk en de amateurkunsten?

DE REFERENTIEREGIO'S: TIJD BRENGT RAAD

De Vlaamse regering heeft afgeklopt op vijftien referentieregio's waarbinnen bestaande en toekomstige intergemeentelijke samenwerkingverbanden vorm krijgen. Welke invloed heeft dat op het cultuurbeleid?

MEREMANS: "Op termijn moeten alle huidige samenwerkingsverbanden passen binnen de referentieregio's. Dat is niet altijd leuk omdat we bijvoorbeeld voor Dendermonde niet langer in één regio zitten met gemeenten waarmee we jaren een goed werkend samenwerkingsverband hadden. In de referentieregio zitten bestuurders die ik niet ken. Dat vraagt tijd."

VAN LEUVEN: "Ook wij, Avansa's, sociaal-culturele actoren die uitgaan van kwesties die in een welbepaalde regio spelen, willen ons organiseren volgens logische structuren. Dus in de feiten zullen wij vrijwillig onze organisatiestructuren aanpassen en ons organiseren volgens die regiogrenzen."

MEREMANS: "Ik heb wel de indruk dat veel organisaties nog niet mee zijn met die referentieregio's. Bijvoorbeeld in Dendermonde moeten organisaties nu samenwerken met de rest van de Denderstreek, waar ze geconfronteerd worden met andere problematieken dan degene waar ze vertrouwd mee zijn."

IGS: BLINDE VLEKKEN VOOR SOCIAAL-CULTUREEL WERK

Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden Cultuur moeten een coherente visie ontwikkelen op het cultuurbeleid. Lossen ze de hoge verwachtingen in?

MEREMANS: "Ze zijn momenteel vooral gericht op de amateurkunsten, omdat daar een aantal

organisaties zitten die het al gewend waren om buiten de gemeentegrenzen te werken. Het sociaal-cultureel werk is een moeilijker verhaal. Daar is zeker een inhaalbeweging nodig. Maar dat hangt ook af van de organisaties zelf, zij moeten daar ook op inspelen. Stap gewoon naar het lokale bestuur

om hen te overtuigen dat er regionaal meer opties te vinden zijn. Het probleem is dat er een groot verschil kan zijn bij lokale besturen. Je hebt steden met een uitgebouwd apparaat voor Cultuur en je hebt kleinere gemeenten met medewerkers die verschillende domeinen moeten combineren. Fusies kunnen

meer mogelijkheden bieden om ook regionaal te werken, maar dat is een politieke keuze.”

BUFFEL: “Er zijn nog onderlinge verschillen tussen de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Er zijn IGS’en met een aparte medewerker voor cultuur. Bij andere neemt één persoon alle taken van bibliotheek, erfgoed en cultuur op zich. Rond atelierbeleid, ruimte voor creatie, toonkansen, zakelijk advies is er nog veel groeimarge. Met *Atelier in Beeld* merkten we heel hard dat die connectie met het bovenlokale niveau, ook voor ons als landelijke organisatie, heel belangrijk is. Wij kunnen via dat niveau meer kunstenaars bereiken. En omgekeerd kunnen de IGS’en en hun gemeenten een beroep doen op onze expertise.”

“Sociaal-culturele organisaties moeten zich lokaal en regionaal meer manifesteren.”

- MARIUS MEREMANS

Hoe werkt Kunstwerkt vanuit de amateurkunsten concreet samen met de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden? En wat is de relatie tussen Avansa’s en IGS’en vandaag?

BUFFEL: “Voor *Atelier in beeld* is Kunstwerkt proactief naar verschillende IGS’en getrokken.

“De overheid moet maximaal blijven investeren in verbeelding en participatie op het terrein.”

- NATHALIE VAN LEUVEN

Telkens spraken we over het belang van beeldend kunstenaars samenbrengen, luisteren naar hun noden, toonkansen geven. Verschillende IGS’en hebben dit gedaan. Kunstwerkt gaf infosessies aan de lokale kunstenaars en een aantal IGS’en bouwt verder aan hun beeldend kunstenaarsbeleid. We hopen natuurlijk nog meer IGS’en te bereiken in de toekomst.”

VAN LEUVEN: “Die samenwerking verschilt bij ons van regio tot regio. De beste samenwerking voor ons was de *State of the Region* in 2020 in Deerlijk die we hebben opgezet met De Federatie, de IGS’en, maar ook met De Wakkere Burger en Kwadraet. Lokale initiatieven kregen er de informatie die ze nodig hadden, bijvoorbeeld over de vrijwilligerswetgeving, of thema’s als vrijwilligers vinden. Waar de Avansa’s eerder de burgerinitiatieven en samenwerkingspartners warm maakten voor dit event, hebben de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden een heel directe lijn met de cultuurbeleidscoördinatoren waardoor we samen het hele veld bereikten.”

MEREMANS: “Maar tegelijk moet

Vlaanderen een financiële wortel voorhouden, want nog maar de helft van de gemeenten is betrokken in een IGS Cultuur. Gemeenten moeten samenzitten, een landschapstekening maken van alle noden en alle mogelijke partners, op basis daarvan prioriteiten bepalen voor de regio en daar een beleid voor ontwikkelen. Als je die samenwerking slagkracht kan geven, realiseer je veel meer dan als gemeente alleen. Ze moeten daarvoor wel de eigen kerktoren opzijschuiven en dat is soms moeilijk. Met de crisis is er ook de vrees dat gemeenten zich meer op zichzelf gaan terugplooiën. Gemeenten vragen zich af: *what’s in it for me?* De overheid moet dus een *incentive* voorzien.”

BOVENLOKALE PROJECTEN: TE VEEL OP MAAT VAN DE GROTE SPELERS

Het decreet Bovenlokale Cultuurwerking voorziet ook in subsidies voor bovenlokale cultuurprojecten. Weinig sociaal-culturele of amateurkunsteninitiatieven dienen daar op in. Welke verklaringen zien jullie? En welke oplossingen?

MEREMANS: “Ik denk dat veel gemeenten deze subsidielijnen niet bekendmaken bij sociaal-culturele initiatieven. Erfgoed is tastbaar, net als amateurkunsten. Sociaal-cultureel werk is

dat niet. Sociaal-culturele organisaties moeten zich lokaal en regionaal meer manifesteren.”

VAN LEUVEN: “Gemeenten gaan niet spontaan helpen een bovenlokaal project in te dienen en zien wat verenigingen daarvoor nodig hebben. Mijn aanvoelen is wel dat projecten krachtiger zijn als ze ontstaan vanuit burgers of een aantal verenigingen, eerder dan dat gemeenten zeggen wat er moet gebeuren.”

Had de beleidsmaker die de pen van de bovenlokale oproep vasthield te weinig voeling met het DNA van het sociaal-cultureel werk?

VAN LEUVEN: “Daar moet in elk geval dringend aan geschaafd worden. Die projectlijn moet gedemocratiseerd worden. Het is zeer lastig voor kleine vrijwilligersorganisaties of burgerinitiatieven om in te dienen. Ook voor professionele sociaal-culturele spelers is het niet evident: dossiers werden bijvoorbeeld afgewezen omdat indieners al regionaal georganiseerd waren. Het is op dit moment een te hoogdrempelige projectlijn.”

MEREMANS: “Het is voor sommigen te zwaar, dat moet zeker bijgestuurd worden. Op termijn vind ik dat Vlaanderen zich alleen dient bezig te houden met wat nationaal relevant is, terwijl de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden een budget krijgen en zelf bepalen welke lokale en bovenlokale projecten ze financieel ondersteunen, in functie van hun prioriteiten. Waarom moet dat in Brussel beoordeeld worden? Voorwaarde is natuurlijk wel dat je een goed draaiende regio hebt.”

VAN LEUVEN: “En je hebt dan ook op dat niveau onafhankelijke experts nodig om de beoordeling te doen.”

Bovenlokaal is het nieuwe normaal. Welke winsten vallen hier te boeken? Waar dromen jullie van?

BUFFEL: “Ik zou het fantastisch vinden als we binnen tien jaar met elke IGS een goeie connectie hebben, dat ze weten wie de landelijke amateurkunstenkoepels zijn en dat ze gebruikmaken van die expertise. We werven zelfs een medewerker ‘lokaal’ aan want het is sterker als één persoon dat netwerk uitbouwt en die contacten onderhoudt. Deze collega kan medewerkers van lokale besturen en IGS’en ondersteunen en mee een bovenlokaal beleid voor kunsten helpen te ontwikkelen.”

► **Decreet Bovenlokale Cultuurwerking**

Dit decreet (°2018) stimuleert een bovenlokale cultuurwerking. Het geeft groeikansen aan projecten die het lokale niveau overstijgen en bruggen slaan naar andere maatschappelijke domeinen. Het moedigt lokale besturen aan om samen te werken in een Intergemeentelijk Samenwerkingsverband Cultuur (IGS). Het decreet Bovenloka-

► **Intergemeentelijke samenwerkingsverbanden Cultuur?**

le Cultuurwerking werd normaal eind 2022 bijgeschaafd.

Het decreet Bovenlokale Cultuurwerking voorziet in middelen voor ‘Intergemeentelijke Samenwerkingsverbanden Cultuur’ (IGS Cultuur). Deze – nu negentien – structuren moe-

► **Bovenlokale projecten**

ten een coherente visie op cultuurbeleid ontwikkelen in de aangesloten gemeenten.

► **Referentieregio’s?**

Het decreet Bovenlokale Cultuurwerking bevat een subsidieelijn voor projecten met bovenlokale relevantie.

Vlaams Minister van Binnenlands Bestuur Bart Somers wil álle intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (van afval tot zorg) inpassen in 15 duidelijk afgebakende referentieregio’s. Ook de Intergemeentelijke Samenwer-

“Rond atelierbeleid, ruimte voor creatie, toonkansen, zakelijk advies is er nog veel groeimarge.”

- ELS BUFFEL

MEREMANS: “Om regio’s vlot te doen werken, moet je het politieke apparaat ontvetten zodat je in de regio met een beperkt aantal beleidsmakers kan beslissen. Je hebt daarnaast een deftig cultuurapparaat nodig, met personeel dat een goed zicht

heeft op deze materie. Vlaanderen moet meer financiële middelen toewijzen en volop de regio laten spelen. We moeten wel vermijden dat die middelen opgaan aan personeel en structuren, aan veel vergaderen en weinig doen.”

VAN LEUVEN: “Ik merk wel dat er heel wat personeelsverloop is bij de IGS’en. Dat heeft ook te maken met het feit dat ze vaak aangestuurd worden door veel politieke besturen tegelijk. Dat is niet altijd een makkelijke structuur om in te werken. Het is vooral belangrijk dat die IGS’en

wendbare structuren blijven. Als dat grote kolossen worden die alles moeten oplossen, zal dat niet werken. Maak dus kleine en wendbare overheidsstructuren, die dat maatschappelijk veld, die kleine trajecten, zuurstof en ademruimte geven. De overheid moet maximaal blijven investeren in verbeelding en participatie op het terrein. Hoe dichter we bij de mensen zitten, hoe beter we kunnen werken aan democratische participatie en vertrouwen in samenleving. Dat moet van onderuit gebeuren.” ■